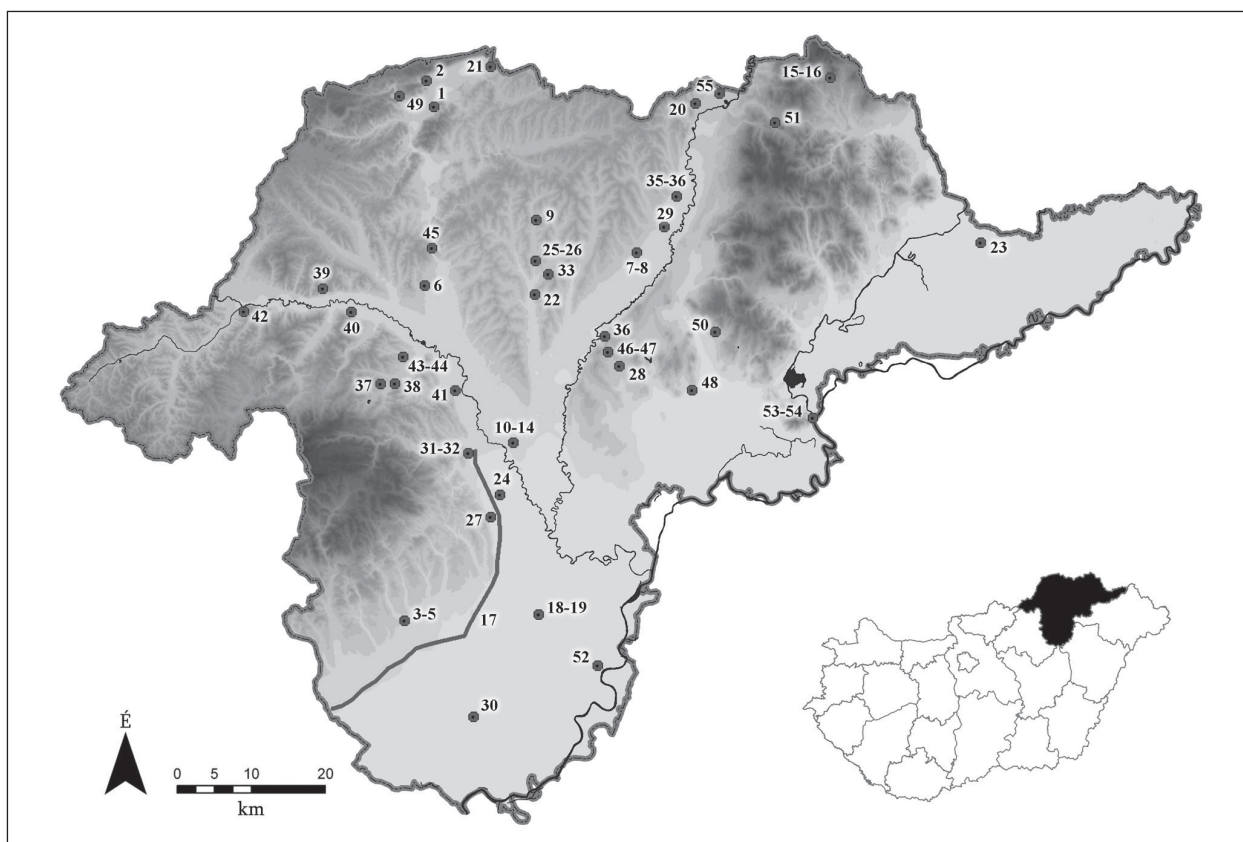

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM RÉGÉSZETI KUTATÁSAI 2011-BEN

Összeállította: Hajdú Melinda

Herman Ottó Múzeum, Miskolc

1. kép. Régészeti kutatások 2011-ben

Abb. 1. Archäologische Forschungen im Jahr 2011.

1. Bódvarákó–Anyagnyerő, 1. lelőhely; 2. Bódvaszilas–Gát, 3. lelőhely; 3. Bükkábrány–Bánya, IV. lelőhely; 4. Bükkábrány–Bánya, VII. lelőhely (Vasúti-dűlő); 5. Bükkábrány, Csincse és Vatta (a Mátrai Erőmű Zrt. bükkábrányi bányájának bővítéséhez tartozó terepbejárások); 6. Edelény–Ogrés; 7. Encs–Fügöd–Alsó-fügödi legelő (Két víz köze); 8. Encs–Fügöd–Bibic; 9. Felsővadász–Semjék-dűlő; 10. Felsőzsolca–Árvízvédelem, anyagnyerőhely, 1–3. lelőhelyek; 11. Felsőzsolca–Csepnyik, Dél; 12. Felsőzsolca–Csepnyik, Észak; 13. Felsőzsolca–OVIT 1. lelőhely; 14. Felsőzsolca–OVIT 3. lelőhely; 15. Füzer–Alsóvár; 16. Füzer–Felsővár; 17. Hatvan–Miskolc vasútvonal; 18. Hejőpapi–Bodza; 19. Hejőpapi–Gyulaj; 20. Hidasnémeti–Kiserdő; 21. Hídvégardó–Malom-szög; 22. Homrogd–Észak; 23. Karos–Tobolyka; 24. Kistokaj–Kórház-tanya; 25. Kupa–Állami Gazdaság/Lencsés-tanya, 1. lelőhely; 26. Kupa–Állami Gazdaság/Lencsés-tanya, 2. lelőhely; 27. Mályi–Üdülőtelep; 28. Megyaszó–Nádas-dűlő; 29. Méra–Sós pást; 30. Mezőnagy Mihály–Nagyecsér Észak és Dél; 31. Miskolc–Avas szálló; 32. Miskolc–Diósgyőr, Várfürdő; 33. Monaj–Kupai elágazás; 34. Nagykinizs–Református templom (Hernád u. 6–8.); 35. Novajdrány–Farkasordító; 36. Novajdrány–Terpesz Kelet; 37. Parasznya–Kőlyuk I. barlang; 38. Radostyán–Református templom; 39. Sajógalgóc–Vár-hegy; 40. Sajóivánka–Vár; 41. Sajókeresztúr–Malomszög 2.; 42. Sajónémeti–Vár-hegy; 43. Sajószentpéter–Alsó-Berek; 44. Sajószentpéter–Harmadik vető dűlő, 2. és 3. lelőhely; 45. Szendrőlád–Záportározó (András-tanya); 46. Szentistvánbaksa–Anyagnyerő hely; 47. Szentistvánbaksa–Kossuth u. 37.; 48. Szerencs–Református templom; 49. Szögliget–Szádvár; 50. Tállya–Várhegy; 51. Telkibánya–Református templom; 52. Tiszatarján–Dél; 53. Tokaj–Aranyas szálló; 54. Tokaj–Rákóczi-vár; 55. Tornyosnémeti–Petőfi út 18.

Bódvarákó–Anyaggyerő, 1. lelőhely (Hajdú Melinda)

2011 áprilisában a Bódva-völgyi árvízvédelmi munkálatokkal párhuzamosan végeztünk feltárást Bódvarákó határában, a Bódvától mintegy 100–200 méterre, egy enyhén kiemelkedő dombocskára déli lejtőjén. A feltárás során kilenc régészeti jelenséget, köztük egy földbe mélyített épületet, munkagödört (oszlophellyel, cölöplyukkal), és egyéb hulladékgödöröket dokumentáltunk. Az ásatás során előkerült kerámiaanyag alapján a feltárt teleprészlet az egykoron a területen élt szkíta kori lakosság hagyatéka. Ezt bizonyítja a korongolt, perem fölél felhúzott egyfűlű kettős kónikus bögre töredéke, valamint az előkerült virágcserep és hordó formájú fazekak, behúzott peremű tálak. Munkatársak: Sáfrány Andrásné, Nagy Zoltán, Hórász Lajos, Hajdú István, Pálfi Tibor, Szabó István, Szabó László.

Bódvaszilas–Gát, 3. lelőhely (Makoldi Miklós)

2011. május 12–13-án megelőző feltárást végeztünk Bódvaszilas–Gát 3. lelőhelyén, ahol késő Árpád-kori, középkori teleprészletet tártunk fel.

Bükkábrány–Bánya, IV. lelőhely

(Kalli András–Simon László–Tutkovics Eszter)

A Vatta község közigazgatási területén található lelőhelyet 2006 tavaszán és őszén, a Mátrai Erőmű Zrt. bányaműveléséhez kapcsolódó terepbejárásokon azonosították a miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai. A tőle 300 méterre folyó Csincse-patakot nyugatról kísérő, környezetéből jól érzékelhetően kiemelkedő magaspart északi lejtőjén és annak lábánál, a Csincse árterében helyezkedett el. A terület próba- és megelőző feltáráására 2011. szeptember 16. és 2011. november 30. között került sor. A lelőhely északi és keleti részén, a Csincse árterében kisméretű, kerek, népvándorlás korinak meghatározott foltok jelentkeztek. A feltárási terület délkeleti szélénél, a magaspart északi lejtőjén összesen 12, a mezőgazdasági munkálatok és a természetes erózió által erősen bolygatott, igen rossz állapotú késő bronzkori urnasír került elő.

Bükkábrány–Bánya VII. lelőhely, (Vasúti-dűlő)

(Kalli András–Simon László–Tutkovics Eszter)

A Bükkábrány község közigazgatási területén található lelőhelyet 2006-ban a Mátrai Erőmű Zrt. bányaműveléséhez kapcsolódó terepbejárásokon azonosították a miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai. Ezt követően 2011. június 16. és 2011. november 30. között közel 3 hektáron egy AVK-, és egy szarmata település került feltárássra. Az ásatási

felszín folyamatos bővítésével közel 500 régészeti objektumot tártunk fel, melyek túlnyomó része a nagy kiterjedésű, AVK korú településhez tartozott. Ezen belül egy igen komplex telepstruktúrát sikerült feltérképezni: az ÉNy–DK-i tájolású agyagkitermelő gödörök között, azoktól délkeletre eltolva helyezkedtek el a cölöphelyek által jelzett házak, amelyektől délkeletre kerültek elő a zsugorított csontvázas, melléklet nélküli temetkezések (2. kép). Mindezt É–ÉNy irányból szegényes leletanyagú, nagyméretű és szabálytalan alakú szemetesgödörök határolják.

2. kép. Zsugorított csontvázas temetkezés (S361, Bükkábrány–Bánya VII. lelőhely, Vasúti-dűlő)

Abb. 2. Hockerggrab

Bükkábrány, Csincse és Vatta (A Mátrai Erőmű Zrt. bükkábrányi bányájának bővítéséhez tartozó terepbejárások) (Pusztai Tamás–Simon László)

A bükkábrányi bánya területén történő kitermelést előkészítő terepbejárásra kijelölt terület 2011-ben Vatta, Csincse és Bükkábrány települések közigazgatási határában, a jelenlegi bányaterület keleti részén helyezkedik el. A kutatott térség nagysága 391,3 ha volt, amelyből 161,98 ha területen a korábbi terepbejárások eredményeivel együtt összesen 12 régészeti

lelőhely került azonosításra. A térség földrajzi viszonyai nyújtanak magyarázatot a rendkívül intenzív régészeti érintettségére: az egykor itt hömpölygő – és azóta már áthelyezett – Csincse-patak markáns magaspartjai minden időszakban az emberi megtelepedés kizárólagos helyszínéül szolgáltak. A feltárássra váró területeken szinte az összes régészeti korszak megtalálható: legnagyobb mértékben a neolitikum, illetve a Csörszárók jelenléte miatt a római császárkor képviselteti magát, de a rézkorra, bronzkorra, kora vaskorra és Árpád-korra keltezhető lelőhelyek is azonosításra kerültek. A következő évek feladata lesz, hogy az elpusztításra váró hatalmas, régészetileg különösen intenzív területeken lépést tartsunk a kitermeléssel, hogy megvalósulhassanak a feltárások.

Edelény–Ogrés (Miskolczi Melinda)

Az Edelény térségében tervezett záportározó megvalósításához kapcsolódóan 2011 márciusában végeztünk terepbejárást. Az országosan védett Ludmilla-dűlő szomszédságában, attól kb. 250 méterre, a közút délkeleti oldalán, a patak felé lejtő dombháton neolitikus és bronzkori település nyomait azonosítottuk. A terepbejáráson Hajdú István és Hajdú Melinda vettek részt.

*Encs-Füged–Alsó-fügedi legelő (Két víz köze)
(Csengeri Piroska–Galkó József)*

A lelőhely Fügedtől DK-re, egy nagyjából Ny–K-i irányú, enyhe kiemelkedésen helyezkedik el. Egykor a Bársonyos-patak K-i partján terült el, a szabályozáskor azonban egy mesterséges patakmeder-szakasszal ÉK–DNy-i irányban kettévágták. A lelőhelyet Galkó József fedezte fel helyszíni szemle során 2011-ben. 100–150 m x 50–60 m-es területen középső neolitikus (késő Tiszadob vagy kora Bükk), késő bronzkori és császárkori leleteket gyűjtött.

Encs-Füged–Bibic (Csengeri Piroska–Galkó József)

A lelőhely Fügedtől DNy-ra, a Füged és Hernádszentandrás között haladó műúttól K-re, a Bársonyos-patak Ny-i partján fekvő, ÉK–DNy-i irányú, enyhe kiemelkedésen helyezkedik el. Galkó József fedezte fel helyszíni szemle során 2011-ben. 60–70 m x 30–40 m-es területen középső neolitikus (AVK 2), késő rézkori (badeni kultúra), bronzkori és császárkori leleteket gyűjtött.

Felsővadász–Semjék-dűlő (Csengeri Piroska)

A 2004 óta ismert lelőhely a Felsővadásztól Kupa felé vezető úton, a volt Tsz-teleptől D-re, az út Ny-i

és K-i oldalán, a Vadász-patak Ny-i partján helyezkedik el. Az itt tervezett optikai kábel összeköttetés nyomvonalán 2011. május 5. és május 19. között végeztünk próba- és megelőző feltárást. A munka során hét, egyenként 1,5 méter széles szelvényt nyitottunk, melyek együttes hossza 179,2 m volt. Az 1–2. szelvényekben nem kerültek elő régészeti jelenségek, míg a 3–7. szelvényekben 41 jelenséget találtunk (S1–S41).

Az objektumok közül a középső neolitikus tiszadobi csoporthoz és/vagy a kora bükki kultúrához köthető többek között két nagyméretű agyagkitermelő gödör részlete és az egyikbe ásott, melléklet nélküli, zsugorított vázas temetkezés. A neolitikus jelenségeket 140–180 cm közötti mélységben tudtuk megfogni. Leleteik közül kiemelkedik egy nagyméretű, egyik felén bordás aljú, összefolyóval rendelkező, kiöntős tál darabja.

Az ásatás során egy késő rézkori (badeni kultúra) és egy császárkori germán objektum is előkerült, a legtöbb jelenség azonban a késő bronzkor idejére keltezhető. Köztük említést érdemel egy boltozatos kemence maradványa és egy égett járósínt-részlet, melyen 25 db nagyméretű, csonka kúpos, felső részén átfúrt agyagnehézék feküdt.

*Felsősolca–Árvízvédelem, anyaggyűjtő hely, 1–3. lelőhelyek
(Makoldi Miklós–Miskolczi Melinda)*

Felsősolca város árvízvédelmi munkálataihoz kapcsolódóan 2011 februárjában Igazgatóságunk több ízben folytatott régészeti megfigyelést. Az M30 gyorsforgalmi út lehajtójával szemben, a 3. sz. főút keleti oldalán kijelölt anyaggyűjtő hely területén három új régészeti lelőhelyet azonosítottunk a teljesen lehumuszolt felszínen. Az 1–2. lelőhelyek a bronzkorra és a népvándorlás korra keltezhetőek, a 3. lelőhelyen Árpád-kori kerámiaanyagot is gyűjtöttünk.

Felsősolca–Csepnyik, Dél (Simon László)

A Sajó keleti partján végzett árvízvédelmi beruházások kapcsán a vasútállomástól ÉNy-ra 2011. március 10–15. között régészeti megfigyelést, majd leletmenő ásatást végeztünk. A feltárással bronzkori település részletei kerültek elő az egykori szőlő és gyümölcsös helyén kialakított L alakú új töltés nyomvonalán. A megfigyelt és feltárt objektumok nagyobb része hulladéktároló gödör, ezeken kívül egy oszloplyuk, egy nagyobb földnyerő hely, és egy téglalap alapú földbemélyített padlójú ház (S 10) került elő, északkeleti sarkában kővekből épített tűzhellyel, a ház sarkában és oldalfalainak közepén oszloplyukakkal. Az objektumokból előkerült csekély leletanyag (behúzott

peremű táltöredékek, seprős díszű oldaltöredékek, nagyobb méretű fazekak oldal-, és peremtöredékei, kónikus testű hombár töredékei, néhány finom fekete díszkerámia, valamint idoltöredék, tűzikutya, patics és állatsontok) alapján a bronzkor korai szakaszára keltezhetjük a településrészletet.

A régészeti megfigyelést Hajdú Melinda, Miskolczi Melinda, Gál-Mlakár Viktor, Hajdú István, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Pálfi Tibor, Páll Gergely, Szabó István végezte, a leletmentésen részt vettek a Herman Ottó Múzeum munkatársai: Szörényi Gábor régész, valamint Balikó Béla, Bogdán Péter, Homola Krisztina, Marozsán Zsolt, Szabó István, Szabó László.

Felsőzsolca–Csepnyik, Észak (Lovász Emese)

2011. március 29-től két héten át végeztünk feltárást a 6. számú gátszakasz Csepnyik nevű határrészében. A humuszolás nyomán 63 objektum feltáratlanságát bizonyította ki, melyek egy része sekély mélységű, leletanyag nélküli gödör, illetve egy árok volt. Kibontottunk egy 4 cölöpös házat, egyik sarkában mészkövekből rakott kis kemencével, melynek tapasztásából peremen belüli hullámköteggel díszített kerámia került elő. Az L alakú feltárási terület túlsó szélén egy nagy valószínűséggel szkíta telep maradványai bontakoztak ki: amorfi, többszörös gödrökkel tagolt objektumok, melyekből jellegzetes bronz nyílcsúcs, orsógomb, és felhúzott fülű bögre származik, nagyobb mennyiségű kerámia-töredék mellett. Téglalap alakú, égett falú gödrök, és egy kőpakolásos tűzhellyel ellátott, nagyobb méretű ház tartozott még az utóbbi régészeti korszakhoz.

Felsőzsolca–OVIT 1. lelőhely

(Koós Judit–Gál-Mlakár Viktor)

A miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai 2011 márciusától megelőző régészeti feltárást végeztek Felsőzsolcától északra, a Kis-Sajó egyik kanyarulatától keletre fekvő magaslaton. A lelőhely a Felsőzsolca-OVIT 1. nevet kapta.

A feltárást során összesen 50 régészeti korú objektumot azonosítottunk, melyek két, egymástól markánsan eltérő korszakba tartoznak. Ezek döntő többsége az Árpád-kor korai szakaszához sorolható, míg kisebb része, összesen 10 sír, egy eddig nem ismert 18. századi temető nyugati részéhez tartozik.

Az Árpád-korhoz tartozó objektumok döntő többsége tárológödör. Előkerült továbbá 3 szabadon álló kemence, valamint 6, félig földbe süllyesztett lakóépület maradványa is. Az ásatási terület déli részén, az Árpád-kori lakóházak között egy cölöpszerkezetes épület szabályszerűen rendeződő oszlophelyei kerültek

elő. Ennek kora leletanyag hiányában nem meghatározható.

Felsőzsolca–OVIT 3. lelőhely

(Koós Judit–Gál-Mlakár Viktor)

A miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai 2011 márciusában Sajó-, a Bódva- és a Hernád-völgyi árvízi fejlesztések munkálatai során új régészeti lelőhelyet fedeztek fel, mely a Felsőzsolca-OVIT 3. lelőhely elnevezést kapta. A lelőhely a településtől északra a Kis-Sajó egyik kanyarulatában, a folyó bal oldali árterén, egy kiemelkedésen található. A nagy mennyiségű objektum feltáratlanságát bizonyította ki, majd a területet a kivitelező további bolygatás nélkül visszatette. A területen összesen 28 objektumot regisztráltunk.

A tervezett gát nyomvonalában 2011. március 24–25-én és április 4-én végeztünk feltárást. 11 objektumot bontottunk ki, melyek közül 3 gödör, 2 kemence, 4 oszlophely és egy kút jelezte az egykori település nyomait. Az objektumok nagyobb része az Árpád-korhoz, míg kisebb része a római császárkorhoz kapcsolható.

Füzér–Alsóvár (Gál-Mlakár Viktor)

A miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai 2011. május–június hónapokban folytatták a füzéri várhoz tartozó, írott forrásokban „Párkány” néven említett Alsóvár régészeti kutatását.

A 2011. év kutatása során megkutattuk az Alsóvár teljes külső várfalának vonalát. E várfal teljes hossza 108 m. Feltártuk a falak külső síkja mentén húzódó rétegsorokat, mely során megállapítottuk, hogy a legalsó rétegekben neolit, bronzkori, kelta és római császárkori (Kr. u. 1–4. század) leletanyag került elő. E felett szórványosan Árpád-kori (13. század) és középkori (15–17. század) leletanyagot tartalmazó pusztulási és lemosódási rétegek helyezkednek el.

Az Alsóvár belső területén, közvetlenül a száraz-árok északi szélé mentén Árpád-kori cölöppárkot és kemencét tártunk fel. Ettől északra, a vár belseje felé eső területen emelkedtek a 17. századi írott források alapján adatolható darabont (katona) ház, istálló, raktárak, pincék. Ezek agyagos vagy habarcsos padlóját, illetve szárazon rakott kőfalainak vagy boronafalainak alapozását, és ezáltal alaprajzi elrendezését az ásatás során sikerült tisztáznunk.

Az Árpád-kor további nyomait a vár középső területén is megtaláltuk. Ezeken a területeken egy-egy elpusztult, feltételezhetően leégett Árpád-kori épület kerámiával keltezhető faszenes rétegét találtuk meg.

A várfal alapozásának aljából előkerültek a felső vár első, 15. századi kápolnája faloszlopainak elemei. 14 db nagyméretű torzó az első kápolna boltozati rendszerének megismeréséhez valamint annak kiszerkesztéséhez adhat fontos támpontot. Az Alsóvár területéről kerültek elő 15. századi pénzérmék is, melyek az Árpád-kori és késő középkori erősítés kontinuitásának bizonyítékául szolgálnak. Így részben igazolható, hogy az Árpád-kortól kezdve az Alsóvár területe folyamatosan használatban lehetett.

Füzér–Felsővár (Gál-Mlakár Viktor)

A miskolci Herman Ottó Múzeum Régészeti Osztályának munkatársai 2011. október 19. és november 4. között folytatták, és le is zárták a füzéri Felsővár ciszternájának 2005-ben megkezdett kutatását. Az idei évben a kutatást a korábbi években elért mintegy 5 m-es mélységből folytattuk.

A 17. századnak tartott belső, kisebb átmérőjű ciszterna betöltéséből 7 db faragott kőelemet hoztunk felszínre: 4 egyszerű élszedéssel ellátott szárkő töredékét, 1 db kima tagozatos reneszánsz szárkő lábazati töredékét, valamint kettő nagyobb méretű, de nem profilált szárkő töredékét.

8–10 méteres mélységből előkerült a ciszterna egykori kávjának 9 db faragott eleme. A 40 cm vastag, átlag 80–90 cm széles és 100 cm magas, külső belső oldalukon ívesen faragott kávaelemek a ciszterna betöltésében egymáson feküdve helyezkedtek el. Országosan is egyedülálló leletként, az egyik faragott kőelemen felirat tudósít minket a vízgyűjtő megrendelőjének személyéről, és az építés pontos idejéről is (3. kép). A felirat latin nyelvű szövege: [MEMO]RIA GE[ORGII] KOMARO[M]I PROVISO[R] [AR]CIS FYZER FIERI FECIT ANNO 1622.

A ciszterna alját mintegy 11,5 méteres mélységben értük el. Az utolsó faragott elemből álló gyűrű alá mintegy fél méterrel mélyülő sziklafeneket csigalépcsőszerűen faragták meg. Mivel az utolsó gyűrű alatt, annak belső átmérőjéhez igazodva mélyítették le a sziklafeneket, megállapíthattuk, hogy a korábbi, azaz 14. századi ciszterna feneke ezt a mélységet már nem érte el.

A feltárás során aránylag kevés tárgyi lelet került elő, de sikerült épségben kiemelni az egykori felvonószerkezet egy 350 cm hosszú keresztgerendáját, több 200 cm hosszú, épen megmaradt gerendát, a tekerőszerkezet egyes elemeit, és magának, a ciszternában használt (egyik?) vödörnek több fenékdesházát is. Kb. 11 méteres mélységből egy teljesen ép, zöld mázas, habán jellegű füles kancsó is előkerült.

3. kép. Feliratos kávaelem (Füzér–Felsővár ciszternája)

Abb. 3. Brunnenrand mit Inschrift

Hatvan–Miskolc vasútvonal (Miskolczi Melinda)

A Hatvan (vez.) – Miskolc, Tiszai pu. (kiz.) vonalszakasz megvalósíthatósági tanulmányának és engedélyezési terveinek elkészítéséhez kapcsolódóan készített igazgatóságunk 2011 novemberében örökségvédelmi hatástanulmányt. A tervezett beruházás Miskolc, Kistokaj, Mályi, Nyékládháza, Emőd, Csincse, Mezőkeresztes, Mezőnyárad és Mezőkövesd települések közigazgatási határát érintette. A tervezett új pályaszakasz Emődtől délre, a jelenlegi vasútvonaltól délkeletre kerül megvalósulásra. Az új pályaszakasz Mezőkeresztesnél csatlakozik be a már meglévő nyomvonalba. A régészeti terepbejárást 2011. november 10–23. között végeztük el. A beruházás által érintett 48 km hosszú nyomvonalszakaszon összesen 64 régészeti korú lelőhelyet azonosítottunk. A terepbejárás résztvevői voltak: Csengeri Piroska, Gyárfási József, Hajdú István, Hajdú Melinda, Kalászdí György, Kővári Ivett, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Páll Gergely és Tóth Krisztián.

4. kép. Kettős zsugorított csontvázas temetkezés
(Hidasnémeti–Kiserdő)

Abb. 4. Doppeltes Hockergrab

Hejőpapi–Bodza (Miskolczi Melinda)

Örökségvédelmi hatástanulmány készítése során vizsgáltuk Hejőpapi északi határát. A 068/29-35. hrsz-ú területeken egy nem túl intenzív régészeti lelőhelyet azonosítottunk. A jellegtelen őskori és a császárkori szarmata kerámiatöredékeket a Hejő árteréből kiemelkedő kisebb magaspárt keleti lábánál találtuk. A terepbejáráson Nagy S. József vett részt.

Hejőpapi–Gyulaj (Miskolczi Melinda)

A Hejőpapi területén tervezett 2. számú öntözővezeték kialakítása során, régészeti megfigyelés keretén belül új lelőhelyet azonosítottunk. A településtől délre, a Gyulaj nevet viselő területen a megelőző feltárás keretén belül neolitikus és császárkori (szarmata) gödröket bontottunk ki. A területen egy 2–3. századi gyermeksír is előkerült. A rablott temetkezés egy fibulát és néhány üveggyöngyöt tartalmazott. A feltárt gödrök leletanyaga közül egy terra sigillata töredék emelkedik ki.

Hidasnémeti–Kiserdő (Koós Judit–Hajdú Melinda)

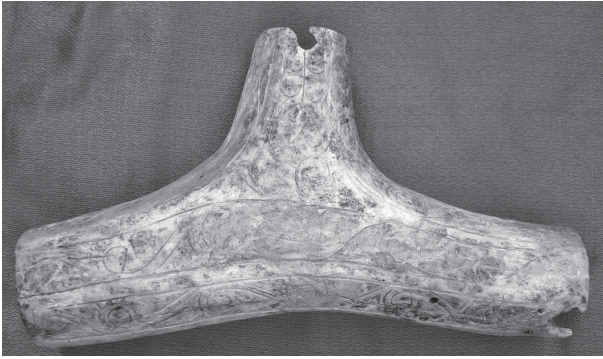
2011. július 5–8. között próbafeltárást (Miskolczi Melinda vezetésével), majd 2011. július 8. és 2011. augusztus 15. között megelőző feltárást végeztünk Hidasnémeti Széchenyi és Iskola utcák közötti szennyvízvezeték fektetése kapcsán. Az ásatás során összesen 38 objektumot tártunk fel, melynek nagy része egyértelműen a középső újkőkor (késő Tiszadob, kora Bükk) időszakába sorolható. A legtöbb újkőkori régészeti jelenség funkcióját tekintve tároló- és hulladékgödör. Nagyméretű, házépítéshez szükséges anyaggyűjtő gödröket is dokumentáltunk, melyeket később szintén hulladékgödörként hasznosítottak. Feltártunk egy megközelítőleg ÉNy–DK-i irányú paticskoncentrációt (ház omladékát) is. Az ásatáson összesen két temetkezést dokumentáltunk, melyek közül az egyik, DK–ÉNy-i irányú kettős temetkezés (okkermelléklettel ellátott felnőtt és gyermek, 4. kép). A legnagyobb számban kerámiatöredékeket (köztük több finom, fényezett felületű díszített kerámiát és inkrusztált darabokat) gyűjtöttünk. A kerámiaanyag mellett számottevő a kőeszköz készlet is. Néhány, a badeni kultúra idejére tehető objektumból (tároló- és hulladékgödör) több ép edény került ki, fontos megemlíteni a kis csuprokat, mericéket. A díszítésüknél a korszakra jellemző kannelúra, a hálóminta, pontsoros díszítés figyelhető meg. Az ásatáson előkerült egy kocsimodell díszített kereke, melynek többi részét eddig nem találtuk meg.

Munkatársak: Miskolczi Melinda, Sáfrány Andrásné, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Hórász Lajos, Gyárfási József.

Hídvégardó–Malom-szög

(Szörényi Gábor András)

A Sajó–Bódva-völgyére vonatkozó, 2011. év elején kihirdetett vészhelyzet és az ehhez kapcsolódó árvízmentesítések során „azonnali feltárásokat” végeztünk Hídvégardó határában (2011. április 13-án és 27–28-án). A legészakabbi Bódva menti árvízvédelmi töltés, a bódvalenkei szükségtározó gátnyomvonalának építése során néhány faszenes, sötét foltra bukkantunk, bennük szórványos régészeti leletanyaggal. A korábban ismeretlen lelőhely Hídvégardó falu Malom-szög nevű határrészén található. A közel 200 méteren elhúzódó ritkás lelőhely objektumainak zöme kormos, faszenes betöltésű gödör volt, de két vörös folt kemencék jelenlétét is sejtette. A feltárásokon bebizonyosodott, hogy az esetek többségében ovális alakú gödröket a 9–10. században, a honfoglalás idején létesítették. A telep lakói talán helyi szláv, esetleg avar

5. kép. Díszített só/készésgtartó (Hídvégardó–Malom-szög)

Abb. 5. Dekorierter Salzbehälter und Kleinzeugbehälter

nép csoport tagjai lehettek, akik megélték a magyarok bejövetelét. A leletanyag kuriózuma volt egy teljesen restaurálható, szarvasagancsból készített, szépen díszített só/készésgtartó (5. kép).

Homrogd–Észak (Csengeri Piroska)

A lelőhely Homrogtól É-ra, a Vadász-patak K-i partján fekvő domb lábánál található. A Kupa és Homrogd közötti optikai kábel összeköttetés kiépítése során 2011. október 27-én végzett régészeti megfigyelés alkalmával került elő, feltárását október 28-án végeztük. A kiásott árok szakaszban egy késő bronzkori gödröt, valamint két újkori épületmaradvány metszetét találtuk. A késő bronzkori gödör paticsomladékos betöltési rétege révén, 115 cm mélységben mutatkozott meg az egyébként teljesen egynemű, fekete öntéstalajban. Valószínűnek tartható, hogy a lelőhely jelenségei jóval mélyebben, a metszetekben mutatkozó vastag, fekete öntéstalaj alatt helyezkednek el. Ennek tulajdonítható, hogy a friss szántás ellenére semmilyen felszíni nyomot nem fedeztünk fel a környéken. A gödörben talált néhány népvándorlás kori töredék alapján feltételezhető, hogy több korszakú lelőhelyről van szó.

Karos–Tobolyka (Lovász Emese)

2011. július 11-től két héten át tartó feltárást végeztünk a „Tobolyka régészeti park és kiállító-fogadó épület” helyszínén. A terület ismert régészeti lelőhely, ahol az 1990-es években már felszínre kerültek egy Árpád-kori település maradványai. A létesítendő kör alakú épület alapjának humuszolásokor 30 objektum feltárta bontakozott ki: gödröket, agyagból tapasztott és kőből rakott kemencéket ill. kemencebokrokat, valamint két, ugyancsak kemencével ellátott házat tártunk fel (6. kép). A leletanyag nagy részét kerámiatöredékek alkották, melyek alapján az egykori, nagy kiterjedésű település használatának idejét a 11–13. század közé

6. kép. Agyagból tapasztott kemence felszínének tisztítása fotózáshoz (Karos–Tobolyka)

Abb. 6. Reinigung der Oberfläche eines Lehmofens bevor er fotografiert wurde

tehetjük. Jelentős mennyiségű állatcsont, kevés fém-töredék, és az egyik házból előkerült őrlőkőpár származik még az objektumokból. Az épülethez vezető közműárokban két bronzkori gödör feltárását is megfigyeltük.

Kistokaj–Kórház-tanya (Makoldi Miklós)

2011. április 28-án Kistokaj–Kórház-tanyánál végeztünk próbafeltárást a miskolci geotermikus távhőrendszer egyik tervezett kútjának helyszínén, régészeti negatív eredménnyel.

Kupa–Állami Gazdaság/Lencsés-tanya, 1. lelőhely (Csengeri Piroska)

A lelőhely Kupától D-re, a volt Tsz-teleptől É-ra, a közút Ny-i és K-i oldalán található. A Kupa és Homrogd között tervezett optikai kábel összeköttetéshez kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány készítése során, 2011 tavaszán Miskolczi Melinda az út Ny-i oldalán lokalizálta, míg 2010-ben helyszíni szemle során a HOM munkatársai az út K-i oldalán találtak leleteket. 2011 októberében, a kivitelezéskor végzett régészeti megfigyelés alkalmával Miskolczi Melinda több objektumot is felfedezett, emiatt október 17–24. között több napon át feltárást végeztünk. Egy méhkas alakú bronzkori gödrön kívül két középső neolitikus, a tiszadobi csoporthoz köthető gödröt és egy sírt tártunk fel. A temetkezés, melyet az árokásással meg-bolygattak, DK–ÉNy-i tájolású, bal oldali zsugorítású volt. Az áll alatt vörös okkerrögöt, a bal karcsontnál pedig két eltérő formájú, különleges Spondylus gyöngyöt találtunk. A feltárást alapján megállapítható, hogy az É–D-i irányú, enyhe kiemelkedésen fekvő lelőhely kb. 625 m hosszú, és legalább 50–100 m széles.

*Kupa–Állami Gazdaság/Lencsés-tanya, 2. lelőhely
(Csengeri Piroska)*

A lelőhely Kupától D-re, a volt Tsz-teleptől D-re, a közút két oldalán található. A Kupa és Homrogd között tervezett optikai kábel összeköttetéshez kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány készítése során, 2011 tavaszán fedezte fel Miskolczi Melinda.

2011 őszén, a kivitelezéskor, az út K-i oldalán végzett régészeti megfigyelés alkalmával csupán leletet tudtunk gyűjteni, a metszetekben jelenségek nem voltak megfigyelhetők, így feltárássra nem került sor. A kiásott árkok mélysége 60–80 cm volt, bennük fekete öntéstalaj mutatkozott, a sárga altalajt nem érték el. Az árkokból őskori, neolitikus és középkori kerámiatöredékek kerültek elő. A lelőhely jelenségei valószínűleg a beavatkozási határnál mélyebben helyezkednek el. Az É–D-i irányú lelőhely kb. 800 m hosszú, és legalább 70 m széles.

Mályi–Üdülőtelep (Hajdú Melinda–Tóth Krisztián)

2011. november 28–december 2. és 2011. december 8–9. között régészeti megfigyelés keretében végeztünk feltárást Mályi–Nyékládháza szennyvíz nyomóvezeték meghosszabbításának földmunkái kapcsán. Összesen 5 stratigráfiai egységet osztottunk ki. Beásás egyértelmű nyoma sehol sem jelentkezett. Egy helyen 1,5 m hosszan a nyomvonal szélességben paticskoncentrációt figyeltünk meg, mely felszedése után cölöplyuk rendszer nem rajzolódott ki. Kisméretű összetört paticsdarabokról van szó, melyek vélhetően másodlagos helyzetűek. A többi jelenség a humuszban vagy a sárga altalaj és a humusz közötti kevert rétegben jelentkezett. Ezen jelenségek kultúrréteggént, járósintként értelmezhetőek, de megítélésük nem egyértelmű, melyet tovább bonyolít, hogy a lelőhelyet a Ny-i oldalán fekvő út alapozási munkái során is bolygatták. Beásás nyoma egy esetben feltételezhető. A szórvány leletanyag alapján az alföldi vonaldiszes kerámia kultúrája (AVK2 vagy AVK3) által létrehozott település részletét sikerült feltárnunk. Munkatársak: Nagy S. József, Páll Gergely.

Megyaszó–Nádas-dűlő (Simon László–Hajdú Melinda)

A Megyaszó 3702. sz. közút 16+184 km szelvényéhez csatlakozó 0279, 0270 és 0262/3 hrsz-ú ingatlanon tervezett mezőgazdasági út (2. szakasz) építése kapcsán végeztünk próba- majd megelőző feltárást a lelőhelyen. A közeli tó miatt a sárga altalaj szintjén több kutatóárokban feljött a víz, ezeken a szakaszokon a munkát beszüntettük. A 8. kutatóárokban a felső 30–40 cm-en szórvány kerámiát, paticsot, állat-

csontot találtunk, melyek több korszakot képviselnek: neolitikum, római császárkor (szarmata), Árpád-kor. A leletanyagot objektumhoz nem tudtuk kötni, feltehetően a tó melletti dombról mosódott le. Ugyanez a helyzet a 16. kutatóárok esetében, ahol egyelten darab neolitikus kerámiát gyűjtöttünk. Régészeti objektum a 7. kutatóárokban jelentkezett. A teljes ásatási felületen összesen 19 régészeti jelenség (2 földbemélyített épület, több kemence és hozzájuk kapcsolódó munkagödör, egyéb gödrök) és két jelenkori (vízelvezető) árok (?) feltja jelentkezett. A telepről előkerült leletanyag szegényes, kevés kerámiatöredék, használati tárgy került elő. Az előkerült telepjelenségek és leletanyag alapján a település a 10–12. századra datálható. Munkatársak: Gál-Mlakár Viktor, Sáfrány Andrásné.

Méra–Sós pást (Miskolczi Melinda)

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság Novajdrány község Önkormányzatának megbízásából szennyvízberuházáshoz kapcsolódóan 2011. december 8–15. között régészeti próbafeltárást végeztünk a területen. A lelőhelyet Szörényi Gábor András azonosította örökségvédelmi hatástanulmány készítése során 2011-ben. A próbafeltárást a Bársonyoscsatorna nyugati oldalán, Méra északi szélén végeztük el. A területen kisebb, emberi megtelepedés számára alkalmas, magasabb szárazulatok sora figyelhető meg. A csekély intenzitást mutató lelőhelyen néhány őskori kerámiatöredéket és paticsot gyűjtöttünk a humuszolás során. A lehumuszolt felszínen egy cölöplyuk, egy É–D-i irányú árok és egy gödörkomplexum feltját azonosítottuk. A felszínt téliesítettük, régészeti feltárássra 2012-ben kerül sor. A próbafeltáráson Galkó József és Páll Gergely vettek részt.

*Mezőnagymihály–Nagyecser Észak és Dél
(Gál-Mlakár Viktor)*

A miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai a Bükk Nemzeti Park Igazgatósága megbízásából megelőző feltárást végeztek Mezőnagymihály–Nagyecser település körzetében 2011 őszén. A megelőző feltárást a tervezett elektromos földkábel két nyomvonalszakaszára terjedt ki. A kutatás első szakasza a Nagyecsertől 1 km-re északra lévő nyomvonalszakasz északi, mintegy 80 m hosszú szakaszát érintette. A Nagyecser–Észak lelőhelyen a feltárást során 5, a római császárkorhoz köthető objektum került elő. Ezek alapján talán kapcsolat feltételezhető a 2008. évben megismert császárkori teleprészlettel.

A feltárást második szakaszában Nagyecser külterületének déli részén végeztünk feltárást. A 775 m

hosszú nyomvonal területéről 29 objektum került elő: 16 gödör, 1 kút, 3 gödörkomplexum, 2 árok valamint 7 cölöplyuk. A bronzkor végéről származó, Gáva kultúrához köthető leletanyag legnagyobb részét kerámiatöredékek alkotják. Az ásatás során temetkezések nyomait, ill. lakóházak maradványait nem találtuk meg, azonban így is sejthető, hogy az általunk feltárt objektumok és jelenségek, egy közelben elhelyezkedő késő bronzkori telep periferiájához kapcsolhatóak.

Miskolc–Avas szálló (Szörényi Gábor András)

Miskolc, Széchenyi u. 1. alatti Avas szálló, valamint a Városház tér 13. szám alatti Almássy-kúria ingatlanjainak határán 2006-ban szállóbővítés kivitelezéséhez munkagödört alakítottak ki oly módon, hogy az nagyobb részt az Almássy-kúria telkébe mélyed. Az évek óta gondozatlanul hagyott területet idén rendezni kívánták, ehhez kapcsolódóan végeztük el a munkagödör metszetalának rétegmegfigyelését. A mai felszín alatt az Almássy-kúriához kapcsolódó alapozásokat találtunk, melyek 16–17. századi rétegekbe mélyedtek. Ez alatt Miskolc középkori rétegződései voltak megfigyelhetők, egy 14–15. századi letaposott szint, melyhez kapcsolódóan előkerült egy zárt objektum, egy kút is, benne nagyobb mennyiségű késő középkori restaurálható leletanyaggal. Alatta vékony Árpád-kori réteg következett. Ezen középkori rétegek mindegyike a település periferiájához köthető, a házak mögötti kert volt, ahová az egyes korokban a szemetet kiöntötték. A középkori rétegek alatt, immáron a bolygatatlan altalajban néhány császárkori objektum beásását is megfigyeltük.

Miskolc-Diósgyőr–Várfürdő (Lovász Emese)

A Diósgyőri vártól ÉNy-ra fekvő Várfürdő területén az itt létesítendő „Lovagi tornák tere” helyszínén végeztünk 2011 szeptemberétől feltárást, melynek során előkerült egy, minden bizonnyal a vár vizes árkával összeköttetésben lévő, kövezett aljú és falú csatorna 42 méteres szakasza. A csatorna aljáról Luxemburgi Zsigmond és Hunyadi János által veretett pénzek, kerámiatöredékek, és a vár leletanyagából ismert, színes mázas tetőcserepek származnak, jelentős mennyiségű kovácsolt vasszőg kíséretében. A csatorna közelében több helyen megfigyeltük egy apró, zúzott kővel borított felület (egykori út?) meglétét. A feltárandó terület É-i végében kőkemencével ellátott, földbemélyített házak maradványaira bukkantunk.

A házakból és a kemencék tapasztásából előkerült nagy mennyiségű kerámiatöredék kora megegyezik az archaeomágneses vizsgálat eredményével, mely sze-

rint az 1. számú kemence használatának ideje Kr. u. 1034.2 ± 119.6 év, a 2. számúé pedig Kr. u. 915.5 ± 52.3 év.

Monaj–Kupai elágazás (Csengeri Piroska)

A lelőhely Monajtól DNy-ra, a kupai út és a tomori út elágazásánál helyezkedik el. A Kupa és Homrogd között tervezett optikai kábel összeköttetéshez kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány készítése során, 2011 tavaszán fedezte fel Miskolczi Melinda (Kupa–Kupai elágazás).

2011 őszén, a kivitelezéskor, az út K-i oldalán végzett régészeti megfigyelés alkalmával csupán leleteket tudtunk gyűjteni, a metszetekben jelenségek nem voltak megfigyelhetők, így feltárássra nem került sor. A kiásott árkok mélysége 60–80 cm volt, bennük fekete öntéstalaj mutatkozott, a sárga altalajt nem érték el. Az árkokból őskori kerámiatöredékek kerültek elő. A lelőhely jelenségei valószínűleg a beavatkozási határnál mélyebben helyezkednek el. A feltehetően ÉNy–DK-i irányú lelőhely kb. 170 m hosszú, és legalább 85 m széles.

A lelőhelyről Pintye Mihály, kupai lakos is őriz egy felszíni gyűjtésből származó miniatűr edényt (neolitikus).

Nagykinizs–Református templom (Hernád u. 6–8.)

(Pető Zsuzsa Eszter–Csengeri Piroska)

A lelőhely a nagykinizsi református templom környezete, mely a község Ny-i szélén, a Hernád utcában, közvetlenül a Hernád magaspártján található. A templomtól É-ra és D-re eső területeken, Hernádkércs és Nagykinizs községek árvízvédelmi fejlesztéséhez kapcsolódóan 2011. szeptember 8–21. között több napon át megelőző feltárást és régészeti megfigyelést végeztünk. A templomtól É-ra (a Hernád utca É-i végén) nyitott két kutatóárkban nem találtunk régészeti jelenségeket, míg a templomtól D-re vizsgált 300 m hosszúságú, É–D-i irányú szakasz első 25 méterén Árpád-kori és középkori objektumok kerültek elő. Közülük a legérdekesebb a templom kerítésének tövében, 6 méter hosszan feltárt, többszörösen osztott, É és D felől padkakkal zárt objektum (4. obj.), amelynek funkciója egyelőre ismeretlen. Kevert, humuszos, bolygatatlan betöltése Árpád-kori és késő középkori kerámiát tartalmazott. Elképzelhető, hogy egy árokrendszer részletét, akár a középkori cinterem kerítésének nyomait találtuk meg, esetleg a temetkezésekhez kapcsolódó korábbi jelenségről van szó.

A templom körüli temető néhány bolygatott temetkezése és vázrészlete is előkerült, melyek közül az

egyik sírban valószínűleg Mátyás-kori csizma francia-kapcsokkal díszített maradványára, illetve gyékény-vagy fakoporsó részletére bukkantunk.

Novajidrány–Farkasordító (Miskolczi Melinda)

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság Novajidrány község Önkormányzatának megbízásából szennyvízberuházáshoz kapcsolódóan 2011. december 8–15. között régészeti próbafeltárást végzett a területen. A lelőhelyet Szörényi Gábor András azonosította örökségvédelmi hatástanulmány készítése során 2011-ben. A próbafeltárást a Bársonyos-csatorna keleti oldalán végeztük el. A csatorna nyugati oldalán, a lelőhelyhez tartozóan egy, a környezetéből kissé kiemelkedő dombocska figyelhető meg. Az általunk vizsgált területen hat gödör és egy – feltételezett – karám részét képező cölöplyuksort azonosítottunk. A humuszolás során bronzkori kerámia és patics került elő. A felszint téliesítettük, régészeti feltárására 2012-ben kerül sor. A próbafeltáráson Galkó József és Páll Gergely vettek részt.

Novajidrány–Terpesz Kelet (Miskolczi Melinda)

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság Novajidrány község Önkormányzatának megbízásából szennyvízberuházáshoz kapcsolódóan 2011. december 8–15. között régészeti próbafeltárást végzett a területen. A lelőhelyet Szörényi Gábor András azonosította örökségvédelmi hatástanulmány készítése során 2011-ben. A próbafeltárást a Bársonyos-csatorna keleti oldalán végeztük el. Az általunk vizsgált területtől kb. 150 m-re keletre egy, a környezetéből jelentősen kiemelkedő dombocska található. A területen a humuszolás során igen nagy mennyiségben jelentkező őskori kerámia, patics és néhány kőszekert is találtunk. A lehumuszolt felszínen egy árok, egy ház, egy gödörkomplexum és négy gödör foltja jelentkezik. A felszint téliesítettük, régészeti feltárására 2012-ben kerül sor. A próbafeltáráson Galkó József és Páll Gergely vettek részt.

Parasznya–Kőlyuk I.-barlang (Szolyák Péter)

2010. december–2011. június között az illegális beásásokat megszüntető rehabilitációs munkák és a meglévő lezárás cseréje kapcsán régészeti megfigyelést és geodéziai felméréseket végeztünk. Eközben régészeti, őslénytani leletek in situ nem kerültek elő, másodlagos helyzetben lévőket azonban nagy mennyiségben sikerült begyűjteni. A Herman Ottó Múzeumba beszállított leletanyag kisebbik része őskori kerámia a

neolitikus bükki kultúra, a bronzkor, a kora vaskor, valamint a császárkor idejéből, nagyobbik hányada őssállatcsont. Ez utóbbiban egyértelműen a barlangi medve (*Ursus spelaeus*) maradványai dominálnak. Munkatársak: Honti Szabolcs, Kalászi György, Nagy Zoltán, Szalacsi Klára.

Radostyán–Református templom (Miskolczi Melinda)

2011. június 28–30. között a radostyáni református harangtorony felújításához és helyreállításához kapcsolódóan végzett Igazgatóságunk régészeti megfigyelést. A tervezett vasbeton gerenda 3 m hosszú, 70 cm széles területén 40 cm mélyen emberi csontok jelentkeztek. A megelőző feltárás során több 14–17. századi temetkezés nyomát tudtuk megfigyelni. A vázmaradványok erősen bolygatottak voltak, anatómiai rendben csupán egy É–D-i tájolású felnőtt és egy Ny–K-i tájolású gyermek sírját találtuk. A 4–6 éves kislány fején rugóspárta nyomait találtuk, sírja közelében egy rozettákkal ellátott pártaöv maradványai kerültek elő.

Sajógalgóc–Vár-hegy (Szörényi Gábor András)

A Sajó-völgyi huszita várak PhD projekthez kapcsolódóan szondázó feltárásokat végeztünk a várban és az alatta elhelyezkedő sarkantyúhelyzetű kiszögellésen. Ez utóbbiról kiderült, hogy egy természetes magaslat, melyet őrhelyként/lőállásként használtak, de nem a történeti korokban, hanem a II. világháborúban. A várban nyitott kutatóárkokban egy egyszerű, palánkerítéssel övezett, kis alapterületű erődítést találtunk, benne egy a 13. század végén leégett cölöpszerkezetű, agyaggal tapasztott falú házzal. A házomladékban lévő több nyílhegy talán egy ostromra utal, melynek során az épület is elpusztult. Az omladékokat a várhegy egy későbbi periódusában egy mély gödörbe húzták, ezzel megtisztítva a területet. A tereprendezést a források által is megemlített huszita megszállás idejére tehetjük, ami feltehetőleg nem lehetett több egy-két napnál.

Sajóivánka–Vár (Szörényi Gábor András)

A Sajó-völgyi huszita várak PhD projekthez kapcsolódóan szondázó feltárásokat végeztünk az objektumban. A sarkantyúhelyzetű, árokkal védett területen öt kutatóárkot nyitottunk, de érdemleges objektumot nem azonosítottunk. A védelmet mindössze az árok és az árokból kihányt földből emelt sánc jelentette, egyéb objektumot nem találtunk. A létesítését az Árpád-korra keltezhetjük, az előkerült csekély 13. századi leletanyag alapján. Helyzetét tekintve a vadnai vár előretolt védműve lehetett, melyet talán a Vadnát

megszálló huszita csapatok is őrhelyként használtak. Hosszabb idejű, folyamatos lakottsága nem volt, a középkorban egy megfigyelőhelyként funkcionált.

Sajókeresztúr–Malomszög 2. (Gál-Mlakár Viktor)

A miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai 2011 tavaszán szennyvízvezeték fektetéséhez kapcsolódóan végeztek megelőző régészeti feltárást a Sajókeresztúrt Sajóecseggel összekötő közút nyugati oldalán. Az átlag 2 méteres szélességben lehumosított nyomvonalszakasz területéről I. Licinius római császár 313–317 között veretett follisával keltezhető objektumok kerültek felszínre. A tárológödrök többségéből értékelhető leletanyag nem került felszínre. Lehetőségünk nyílt azonban az ásatási terület kiszélesítésével egy kisebb (12 m²) alapterületű lakóobjektum és hozzá tartozó kemence feltárására.

A nyomvonal területén ezeken kívül még több nagyobb méretű oszlophely és kisebb méretű cölöplyuk is előkerült. Ezekről sajnos nem tudjuk megállapítani, hogy milyen építményhez tartozhattak, mivel az egyik oldalon a közút miatt, a másik oldalon a magántulajdonban lévő szántóföldek miatt nem tudunk szélesebb területet kutatás alá vonni.

Sajónémeti–Vár-hegy (Szörényi Gábor András)

A Sajó-völgyi huszita várak PhD projekthez kapcsolódóan szondázó feltárásokat végeztünk a várban. Ennek során átvágtuk a központi vármagot, melyet egy, a 13. században létesített egysoros palánkkerítés védett. A várban ismételten planírozás nyomát figyelhettük meg, a 15. században ugyanis kitakarították az omladékokat. Ez a védelem előkészítéséhez köthető, úgy mint az a gödör, amiben nagy számú görgetegkövet gyűjtöttek össze. A második kutatóárkunkkal a külső sánchoz emelt háromszög alakú védművet vágtuk át, melyről kiderült, hogy egy palánkfalal védett földfeltöltés, amit szintén a 15. századi huszita megszállás alatt emeltek. A harmadik árkunkkal a vármagtól 80 m-re lévő előretolt védművet kutattuk. Ez egy meredekké faragott dombocska, árokkal védve. Az elővédműben talált leletanyag itt is arra utalt, hogy mindezeket a bratri zsoldosok emelhették, akiktől 1460-ban foglalták el az erősséget.

Sajószentpéter–Alsó-Berek (Szörényi Gábor András)

A 26. út Sajószentpéter elkerülő szakasz első lelőhelyén egy kisebb, 50x40 m-es területen tártunk fel egy 12. századra keltezhető településrészletet. A lelőhelynek csupán a periferiáját érinti a tervezett beruházás,

így itt mindössze gödrök és karámok cölöpszerkezete került elő. A helyszín tágabb környezetéről elkészítettük a mikrodomborzati felmérést, ez is igazolta, hogy a település magja (magasabb régiója) a beavatkozási területen kívül helyezkedik el. A feltárt helyszínen előkerült több mint száz objektum az egykori falu gazdasági övezetét alkotta.

Sajószentpéter–Harmadik vető dűlő, 2. és 3. lelőhely (Makoldi Miklós–Tóth Krisztián)

Sajószentpéter–Harmadik vető dűlő lelőhelyein (2. és 3. lelőhely) 2011. szeptember 5. és november 7. között végeztünk próba- és megelőző feltárást. A 2. lelőhelyen római kori germán (2–3. század) objektumokat tártunk fel. A terület délkeleti részén egy cölöpszerkezetes L alakú földfelszíni ház tartószlopainak helyét sikerült kibontanunk, melyek egy részében a ház falából áglyenyomatos tapasztás darabok is voltak. Ugyanilyen tapasztások kerültek elő a háztól délnyugatra 2,3 m-re elhelyezkedő kútból is. A másik kút közel 15 m-re északnyugatra helyezkedett el a háztól, melyben három szarvasmarha koponyát és egyéb testrészeket, egy ló lábát és kétládányi kerámiát, követ leltünk. Mindkét lelőhelyen találtunk négyzetes, átégett falú faszenes gödröket. A 3. lelőhelyen a 2. lelőhely objektumaival egykorú, szintén germán településobjektumok kerültek elő, azonban itt két nagy méretű neolit (AVK2) ún. Langsgrube is napvilágra került. Feltárását 2012-ben folytatjuk.

Szendrőlád–Záportározó (András-tanya) (Makoldi Miklós)

2011. május 24–27. között Szendrőlád–Záportározó, András-tanya (árvízvédelmi munkákhoz kapcsolódó projekt) területén végeztünk próbafeltárást, ahol a gát területe régészetileg negatívnak bizonyult, viszont a közeli anyagnyerő hely teljes területén neolit telep nyomait találtuk.

Szentistvánbaksa–Anyagnyerő hely (Csengeri Piroska)

A lelőhely a község ÉK-i széle fölött emelkedő domb enyhén lejtő oldalában, 160 mBtf magasságban, egykori és jelenlegi gyümölcsösök területén található. 2011. augusztus 3-án régészeti megfigyelés során került elő. Területéről a községet védő gát építéséhez szállítottak anyagot. A megelőző feltárást 2011. augusztus 17–szeptember 14. között végeztük. 2590 m²-es területen összesen 16 jelenséget tártunk fel, melyek egy, az AVK legkorábbi fázisához köthető település Ny-i szélét alkották.

Az előkerült jelenségek agyagkitermelő gödrök és elsődleges, illetve másodlagos helyzetű neolitikus rétegek voltak. Az egyik gödörkomplexumban egy tűzben elpusztult ház omladékát (nagy méretű házfal darabokat, piros és fehér festéssel díszített két kisebb tapasztásdarabot, kerámiatöredékeket, idolféjet), míg egy másik agyagkitermelőben igen nagy mennyiségű festett kerámiát, házi kerámiát, valamint sok állatsontot és kagylót találtunk (7. kép).

7. kép. Festett edény
(S14 agyagkitermelő, Szentistvánbaksa–Anyagyerő hely)
Abb. 7. Bemaltes Gefäß

A lelőhely rétegvizszonyainak értelmezése sokszor nehézséget okozott, mivel a domb geológiai és kultúrrétegei az évezredek alatt többször elmozdultak, egymásra csúsztak. Emiatt a neolitikus jelenségeket és rétegeket a legtöbb helyen félig vagy egészen jégkori agyagrétegek fedték be, melyekre újabb (különböző korú) kultúrrétegek halmozódtak. Ezekben paleolitikus kőeszközök, a középső neolitikum későbbi szakaszából (Tiszadob/Bükk) származó kerámiatöredéket, valamint 16–17. századi mázas cserepeket is találtunk.

A lelőhely Novajidrány–Elkerülő út után a második ismert AVK 1 korú településmaradvány a Hernád-völgy magyarországi szakaszán.

Szentistvánbaksa–Kossuth u. 37. (Csengeri Piroska)

A község Ny-i szélén, a Hernádtól K-re fekvő lelőhelyet Kiss László, a porta tulajdonosa jelentette be a Herman Ottó Múzeumnak 2011. augusztus 24-én. A bejelentés nyomán augusztus 30-án helyszíni szemlét végeztünk, melynek során Kiss László az általa gyűjtött nagy mennyiségű középső neolitikus (tiszadobi csoport) és késő középkori – kora újkori leletet a Múzeumnak ajándékozta. A kerámiatöredékeket, patintott köveket és állatsontokat a 2010-es nagy árvíz után a háza alatti pince kiásása során találta. A szemle alkalmával a tulajdonos megmutatta a leletek előkerülésének helyét, a pince föld falait is. Megállapíthattuk, hogy a neolitikus leleteket kb. 150 cm-es fekete, sötétszürke iszap fedi, vagyis az újkőkori településnek valószínűleg nincs felszíni nyoma.

Szerencs–Református templom (Makoldi Miklós)

2011. március 1–április 15. között Szerencs, református templomnál végeztünk nyomvonalas feltárást a templom kerítőfalán belül és kívül, melynek során császárkori (vandál?) teleprészletet, egy Árpád-, illetve középkori, templom körüli temető több mint 140 sírját, illetve egy több száz ember vázát tartalmazó 15. századi osszáríum részletét tártuk fel. Szórványként bronzkori leletanyag is megfigyelhető volt. Az Árpád- és középkori sírokból több ezüstpénz és ékszer, illetve jelentős mennyiségű textilmaradvány is előkerült. Kiemelendő még egy szarvassal és indákkal díszített 13. századi, kun típusú övcsat.

Szőgliget–Szádvár (Gál-Mlakár Viktor)

2011 augusztusában a Szádvárért Baráti Kör és a miskolci Herman Ottó Múzeum közös összefogásával megvalósulhatott Szőgliget–Szádvár első, kisebb léptékű régészeti kutatása.

A közel félszáz önkéntes részvételével lezajlott egy hetes ásatás alatt hét kutatóárok megnyitására volt lehetőségünk. A vár egykori főkapujának területén, a jelenlegi kapuépítmény síkjától eltérő tájolású, visszabontott négyszögletes épület részleteit tártuk fel. A várudvar déli felében húzott kutatóárookban tett rétegmegfigyeléseink bizonyították a vár Árpád-kori (13. századi), valamint ennél jóval idősebb (a középső neolitikus bükki kultúrához kapcsolható) megtelepedésének nyomait.

A keleti oldalon elhelyezkedő Német bástya előterében nyitott szelvény területén, a bástyához kapcsolódó épületek alapfalai, valamint egy 17. századi, téglából épített, mintegy 1 méter átmérőjű sütőkemence platnija, és részben felmenő falai kerültek felszínre.

A Külső vár északi részében, Szádvár egyik különlegességének számító „Csiga”, fogadóállomásának kutatására nyitottunk árkot. Feltártuk a „Csiga” felsővári kapujának részletét, egy mögötte lévő faragott sziklafelszínre, de épületre utaló nyomok nem kerültek elő.

A középső vár rondellájának, a Lisztes bástyának az északi végében kezdtük meg a külsővár és középső vár kapujának kutatását. Feltártuk a védmű északi falának lezárását, illetve ennek belső területén 8 db nagyméretű, talán az egykori kapuszerkezethez köthető faragott kőelemet bontottunk ki.

Tállya–Várhegy (Makoldi Miklós)

2011. február 19–20-án leletmentő feltárást végeztünk Tállya–Várhegy oldalában az Eötvös Lóránt Tudományegyetem bronzkoros kutatócsapatával együtt (Dr. Szabó Gábor vezetésével), ahol egy megbolygatott, de részben „in situ” középső bronzkori depót tártunk fel (összesen 72 db tárgy), melyek között egy ötvöskészlet, tör, lándzsa, karperecek, sarlók és egyéb nyersanyagnak szánt bronztárgyak is előkerültek.

Telkibánya–Református templom (Pusztai Tamás)

2011. szeptember 5. és 15. között megelőző feltárást végeztünk Telkibányán a református templom falának víztelenítési munkálataihoz kapcsolódóan. A projekt során a templom falainak külső oldala mentén egy 90 cm széles árkot ástak ki, 90–130 cm mélységben, hogy az árokba helyezett dréncsövekkel a templomtól a vizet elvezessék. A feltárás során meghatároztuk a 17. században elbontott szentély hajóhoz való csatlakozását, kibontottuk a diadalív pillérek alapjait. A mai templomtól északra megtaláltuk az elbontott hajó alapfalait, alattuk egy korábbi – Árpád-kori? – épület falszakaszait. A templom nyugati falában tisztáztuk a középkori kapu helyét, valamint feltártuk a nyugati fal előtt álló kapuépítmény alapjait. A templom belső falsíkján, a déli falon dokumentáltuk a befalazott déli kapu foltját.

Tiszarján–Dél (Miskolczy Melinda)

Tiszarján, szennyvízelvezetés és -tisztítás kiépítése projekthez kapcsolódóan Igazgatóságunk 2011

márciusában örökségvédelmi hatástanulmányt készített. A régészeti terepbejárás során egy nagy kiterjedésű, intenzív császárkori (szarmata) lelőhelyet azonosítottunk. A terepbejárás idejére a kivitelező a tervezett vezetékszakszakt 2/3 részben – kb. 1000 m hosszan – kinyitotta, a kiásott szelvény több objektumot (házak, kemencék, nagyméretű tárológödrök) átvágott. A területen összesen 46 objektumot azonosítottunk.

Tokaj–Aranyas szálló (Makoldi Miklós)

2011. január 17–18-án a tokaji Aranyas szálló épületének belsejében alapkutató feltárást végeztünk, melynek során megállapítottuk, hogy az Aranyas belterében a régészeti rétegsor vastagsága eléri a 420 cm-t. Középkori, Árpád-kori, császárkori és rézkori rétegeket figyeltünk meg.

2011. június 1–8. között a szálló beltéri feltárását végeztük el 4,30 méter mélységig, gépi földmunka nélkül. A feltárás során a 20. századtól a kora Árpád-korig Tokaj városmagja, alatta császárkori telep, temető és rézkori telep került elő. Kiemelendő a császár- vagy hunkori sír, mely teljesen rablott volt ugyan, de belőle nagyméretű féldrágakő gyöngyök és több áldozati állat maradványai kerültek elő.

2011. október 4–november 22. között a Tokaj Aranyas-szálló I/1 ütemének második szakaszát (kültér ÉK-i szektor) tártuk fel, melynek során a 10–11. századig Tokaj Városmagja, alatta császárkori telep, alatta rézkori település került elő 4 méteres mélységig. Továbbá előkerült a második hunkori sír is (szintén rablott), melyben ép szarmata jellegű edényt és poliéder alakú karneol gyöngyöt találtunk.

Tokaj–Rákóczi-vár (Makoldi Miklós)

2011. július 18–szeptember 2. között a tokaji Rákóczi-vár feltárását végeztük a Budapesti Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat önkénteseivel. A feltáráson 16–17. századi rétegeket kutattunk és nagyrészt feltártuk a Vasaló-bástyához tartozó farkasvermet, melyből szép 16. századi leletanyag került elő.

Tornyosnémeti–Petőfi u. 18.

(Hajdú Melinda–Kővári Ivett)

2011. október 27-én lakossági bejelentés alapján leletmentést végeztünk Tornyosnémeti, Petőfi u. 18. szám alatti telken, ahol a tulajdonos (Horváth Milán) külső épület kialakítását tervezi és a földmunkák során egy emberi koponyára lett figyelmes. A csontváz

170 cm mélyen jelentkezett. Beásás nyomát nem figyeltük meg, de a bontás során megállapítottuk, hogy egy gödörbe helyezték a halottat. Az alap kiásása közben az eredeti sírgödöröt részben elbontották és a sírt egy jelenkori oszlop is bolygatta. A csontváz K–Ny-i tájolású, zsugorított helyzetű, bal oldalára fektetett, a karok a test előtt kinyújtva, összekulcsolva helyezkedtek el. A koponya mellett egy töredékes rézkori csupor került elő. A sír bontása közben a sírföldből több

kerámiatöredéket is gyűjtöttünk, melyek a középső neolitikum (bükki kultúra) mellett a rézkor időszakára datálhatóak. A csontváz egészén, de különösen a koponya alatt, a bordáknál, a combcsontnál okkerfestéket figyeltünk meg. Melléklete alapján az előkerült sír a rézkor időszakára tehető, ugyanakkor a szórvány középső újkőkori töredék kapcsán a területen újkőkori településsel is számolhatunk. Munkatársak: Nagy Zoltán, Páll Gergely.